

บทที่ 5

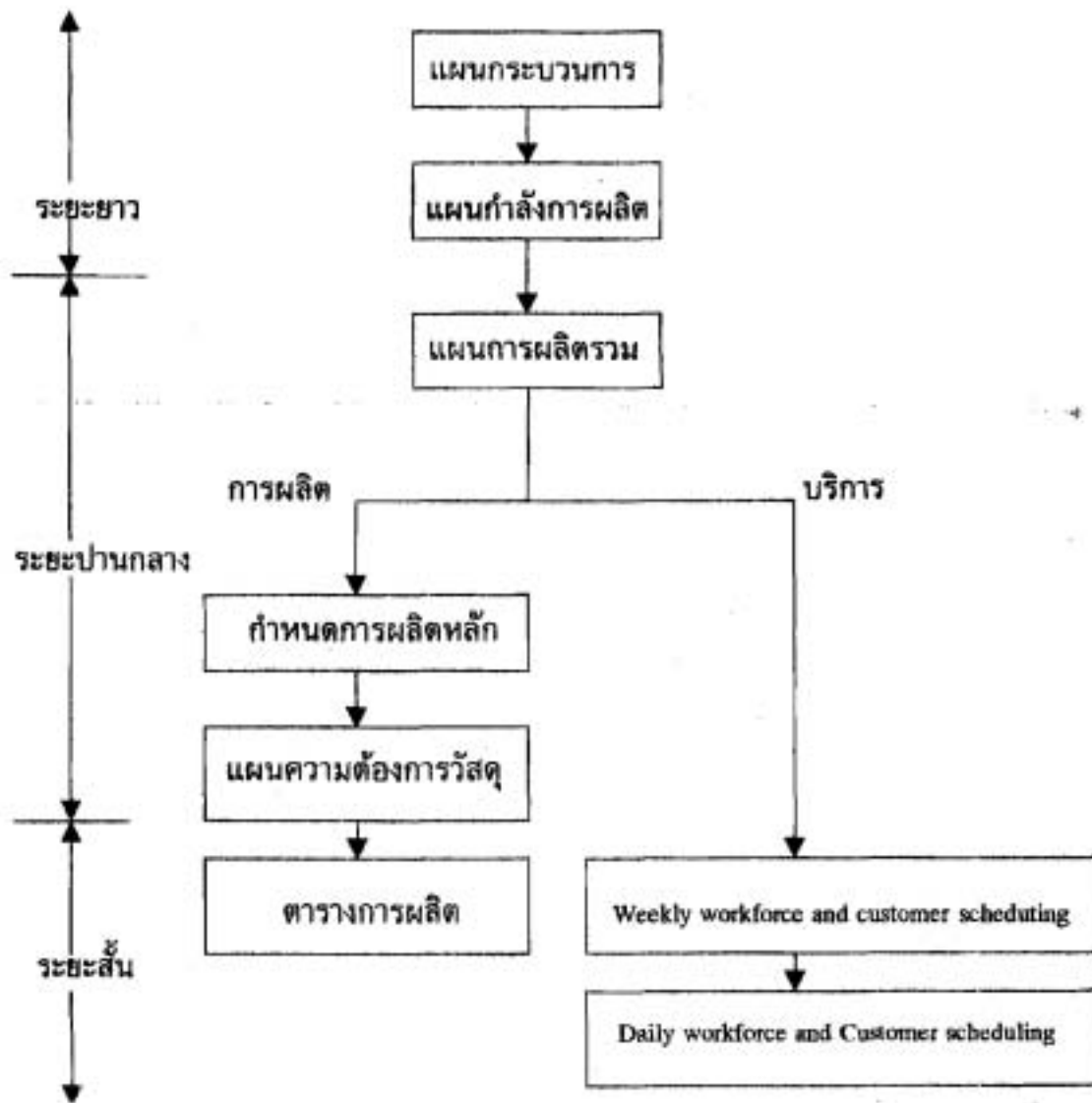
การวางแผนการผลิตรวม (AGGREGATE PLANNING)

การวางแผนการผลิตรวมเป็นการวางแผนเกี่ยวกับปริมาณผลิตของกลุ่มผลิตภัณฑ์หรือบริการโดยไม่ลงรายละเอียดของแต่ละผลิตภัณฑ์สำหรับระยะเวลา 6 ถึง 18 เดือน โดยแสดงเป็นหน่วยรวมของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยแผนการผลิตรวมนี้จะประกอบด้วยแผนย่อย 2 แผน ได้แก่ 1) เกี่ยวกับแผนผลผลิต 2) แผนกำลังคน วัตถุประสงค์ในการวางแผนการผลิตรวมเพื่อลดต้นทุนในการใช้ทรัพยากรที่จะผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการในงวดเวลานั้น ๆ

ภาพที่ 5.1 แสดงลำดับความสัมพันธ์ของแผนการผลิตรวมกับแผนการดำเนินงานอื่น ๆ โดยแบ่งมิติด้านเวลาออกเป็น 3 ระยะคือ ระยะยาว ระยะปานกลาง และระยะสั้น การวางแผนระยะยาวเป็นการวางแผนประจำปี สำหรับระยะเวลามากกว่า 1 ปีขึ้นไป ส่วนการวางแผนระยะปานกลางเป็นการวางแผนที่ครอบคลุมระยะเวลาประมาณ 6 - 18 เดือน โดยจะแบ่งช่วงเวลาของแผนออกเป็นช่วง ๆ เช่น รายเดือน หรือ รายไตรมาส ส่วนการวางแผนระยะสั้นเป็นการวางแผนที่ครอบคลุมระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน และนิยมแบ่งช่วงเวลาเป็นรายสัปดาห์

รูปที่ 5.1 แสดงภาพรวมความสัมพันธ์ของแผนดำเนินงานด้านต่าง ๆ

การวางแผนการกระบวนการผลิต เป็นแผนที่กำหนดเกี่ยวกับเทคโนโลยี และวิธีการที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์หรือบริการ ส่วนการวางแผนกำลังการผลิตเกี่ยวข้องกับการกำหนดขนาดและขอบเขตของกำลังการผลิตในระยะยาว การวางแผนการผลิตรวมสำหรับกิจการผลิตสินค้าและกิจการบริการโดยทั่วไปจะเหมือนกัน ยกเว้น แผน

การผลิตรวมสำหรับกิจการผลิตสินค้าจะมี แผนสินค้าคงคลังเข้ามาเกี่ยวข้อง ขณะที่กิจการบริการไม่มีสินค้าคงคลัง ดังนั้น ขั้นตอนลำดับถัดมาจากการวางแผนรวมสำหรับกิจการผลิตกับกิจการบริการจะแตกต่างกัน สำหรับกิจการผลิตหลังจากแผนการผลิตรวมจัดทำแล้ว ก็จะต้องนำแผนรวมมาเป็นแม่บทในการถ่ายทอดออกมาเป็นแผนกำหนดการผลิตหลัก (master production schedule = MPS) โดย MPS จะแสดง จำนวน กำหนดวัน และระยะเวลาที่จะผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด โดย MPS จะต้องสอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น คลังสินค้า อุปกรณ์ แรงงาน และความพร้อมของวัตถุดิบ และชิ้นส่วนต่าง ๆ เป็นต้น หลังจาก MPS ได้จัดทำแล้ว ก็จะนำ MPS นี้ไปจัดทำแผนความต้องการวัสดุ (material requirements planning = MRP) MRP นี้จะแสดงถึงเวลา และจำนวนชิ้นส่วนที่ต้องผลิต จำนวนวัสดุที่ต้องจัดซื้อ เพื่อให้ชิ้นส่วนและวัสดุที่ต้องการมีพร้อมในเวลาที่ต้องการ ทำให้สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้เสร็จทันตามตารางเวลาที่กำหนด หลังจาก MRP ได้จัดทำแล้ว ก็จะออกใบสั่งผลิตรายสัปดาห์ ซึ่งจะกำหนดว่างานใดใช้เครื่องจักรใด สายงานผลิตใด หรือสถานีผลิตใด

ในกิจการบริการหลังจากแผนรวมที่กำหนดเกี่ยวกับระดับของจำนวนแรงงานแล้ว ขั้นตอนถัดมาก็จะจัดทำตารางรายสัปดาห์ หรือรายวัน หรือรายชั่วโมงเกี่ยวกับจำนวนพนักงานที่จะใช้เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนลูกค้าที่จะบริการในแต่ละช่วงเวลา

แผนการผลิตรวม

สำหรับในบทนี้จะศึกษาการจัดทำแผนรวมสำหรับกิจการผลิตสินค้าเพียงอย่างเดียวซึ่งเรียกว่า แผนการผลิตรวม (Aggregate production planning) โดยแผนการผลิตรวมนี้จะประกอบด้วยแผนย่อย ๆ 2 แผนคือ แผนการผลิต (production) ซึ่งแสดงเกี่ยวกับอัตราการผลิต และระดับของสินค้าคงคลัง และแผนกำลังคน (workforce plan) ในการจะเลือกแผนการผลิตรวมแบบใดจะต้องชั่งตวงต้นทุนที่เกิดขึ้น จากการผสมผสานระหว่างแผนย่อย 2 แผนเข้าด้วยกันว่าแผนการผลิตรวมแบบใด จะทำให้ต้นทุนรวมต่ำที่สุด

คุณลักษณะของแผนการผลิตรวม

คุณลักษณะของแผนการผลิตรวมมีเรื่องต้องพิจารณาอยู่หลายประเด็นด้วยกันคือ กลุ่มผลิตภัณฑ์ แรงงาน และระยะเวลา

1. กลุ่มผลิตภัณฑ์ (Product group or product family) แผนการผลิตรวมจะเป็นการวางแผนการผลิตของกลุ่มผลิตภัณฑ์ โดยไม่ลงเอยรายละเอียดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด แต่ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะมีหน่วยของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันบ้างเหมือนกันบ้าง เช่น บริษัทประกอบคอมพิวเตอร์ซึ่งมีหลายรุ่นตั้งแต่ ตั้งโต๊ะ โน้ตบุ๊ก แล็ทท็อป เป็นต้น

ในการวางแผนการผลิตรวมจะต้องนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เทียบเคียงเป็นหน่วยเทียบเท่าที่เหมาะสมและสะดวก เช่น เทียบเคียงเป็นชั่วโมงแรงงาน ชั่วโมงเครื่องจักร เป็นต้น

2. แรงงาน เนื่องจากแรงงานในการผลิตมีหลายประเภท หลายแผนก แต่ละประเภทก็มีทักษะ ค่าแรงแตกต่างกันบ้างเหมือนกันบ้าง ในการวางแผนการผลิตรวมจะต้องแปลงแรงงานที่ต่างกันให้เป็นกลุ่มแรงงานเดียวกัน โดยการใช้หน่วยเทียบเท่าที่เหมาะสมกับลักษณะการผลิตนั้น ๆ

3. เวลา ระยะเวลาของแผนการผลิตรวม โดยทั่วไปจะใช้ระยะเวลา 6-18 เดือน และแบ่งช่วงเวลาเป็นรายเดือน หรือรายไตรมาส และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อแผนการผลิต ก็จะปรับปรุงเป็นรายเดือน หรือรายไตรมาส

จุดมุ่งหมายของแผนการผลิตรวม

จุดมุ่งหมายของแผนการผลิตรวม ได้แก่

1. เพื่อกำหนดกำลังการผลิตในระยะของแผนให้เพียงพอที่จะสนองความต้องการของลูกค้าที่ได้พยากรณ์ และมีความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลง

2. เพื่อใช้ทรัพยากรการผลิตต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ แรงงาน ได้เต็มที่ (Fully utilization)

3. เพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำลง

ที่มาของกำลังการผลิต

การปรับเปลี่ยนกำลังการผลิตในระยะสั้นหรือระยะของแผนการผลิตรวมจะมีแหล่งที่มาของกำลังการผลิตที่ค่อนข้างจำกัด การขยายโรงงาน หรือสร้างโรงงานใหม่ไม่อาจทำได้ แหล่งที่มาของกำลังการผลิตที่เป็นไปได้ในระยะสั้น ได้แก่

1. การเพิ่มลดจำนวนแรงงานทางตรง
2. การทำงานล่วงเวลา
3. การปรับเปลี่ยนจำนวนกะ
4. ของคคลัง
5. การเหมาย่าง
6. การค้างส่ง

กระบวนการวางแผนการผลิตรวม

กระบวนการวางแผนการผลิตรวมมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. พยากรณ์ยอดขายของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด
2. รวมยอดขายของของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดเป็นความต้องการรวมตาม

หน่วยเทียบเท่า

3. แปลงความต้องการรวมเป็นความต้องการกำลังการผลิต
4. สร้างทางเลือกแผนการผลิตและวิเคราะห์ทางเลือกโดยการคำนวณค่าใช้จ่ายแต่ละทางเลือก

จ่ายแต่ละทางเลือก

5. เลือกแผนการผลิตที่ดีที่สุด ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจการมาก

ที่สุด

กลยุทธ์แผนการผลิตรวม

กลยุทธ์แผนการผลิตรวมอาจแยกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. **แผนการผลิตผันแปรตามอุปสงค์ (Chase Strategy or Matching Demand)** คือ แผนการผลิตที่ปริมาณผลิต และแผนแรงงานจะผันแปรไปเท่ากับอุปสงค์ในแต่ละช่วงเวลา ขณะที่แผนเกี่ยวกับสินค้าคงคลังจะมีระดับสม่ำเสมอตลอดเวลา จำนวนแรงงานจะเปลี่ยนแปลงตามปริมาณผลิตโดยจะจ้างเพิ่มในช่วงที่อุปสงค์สูงขึ้น และปลดคนงานออกในช่วงที่อุปสงค์ลดลง กลยุทธ์การผลิตแบบนี้จะเหมาะสมถ้าแรงงานสามารถหาได้ง่ายและระยะเวลาการฝึกให้ทำงานสั้น ๆ การจ้างเข้าและปลดมีต้นทุนไม่สูงนัก ข้อที่ควรระวังของกลยุทธ์นี้คือผลกระทบทางด้านขวัญกำลังใจของคนงาน และการตั้งใจดำเนินงานในช่วงที่ความต้องการสินค้าที่รอผลิตมีน้อยลง เพราะเกรงว่าจะต้องถูกปลดเมื่อจำนวนคำสั่งผลิตที่รอผลิตนั้นผลิตเสร็จ

2. **แผนการผลิตสม่ำเสมอ (Level Strategy)** คือ แผนการผลิตที่ปริมาณผลิตในแต่ละช่วงเวลาและจำนวนแรงงานคงที่ ในกรณีที่อุปสงค์จริงสูงหรือต่ำกว่าที่คาดไว้ จะใช้สินค้าคงคลัง หรือการค้างส่ง หรือการสูญเสียยอดขาย แผนการผลิตนี้จะทำให้สามารถใช้แรงงานและอุปกรณ์การผลิตได้สม่ำเสมอ แต่อาจจะก่อให้เกิดความสูญเสียด้านไม่สามารถบริการลูกค้าได้ หรือสูญเสียยอดขายในกรณีที่สินค้าคงคลังมีไม่เพียงพอกับอุปสงค์จริงที่สูงกว่าที่พยากรณ์ไว้ หรือทำให้ค่าใช้จ่ายสินค้าคงคลังสูงขึ้น และบางครั้งสินค้าอาจจะเก่าเก็บล้าสมัยได้

3. **แผนการผลิตแบบผสม (Mixed Strategy)** โดยอาจจะกำหนด และเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตด้วยการใช้ชั่วโมงทำงานล่วงเวลา หรือลดชั่วโมงการทำงานลง กลยุทธ์นี้ช่วยให้แรงงานมีความมั่นใจว่างานมั่นคง ลดการเสียขวัญกำลังใจจากการถูกปลด แต่ก็มีข้อเสียด้านต้องจ่ายค่าล่วงเวลา หรือมีแรงงานว่างเปล่าในบางครั้ง

การจ้างเหมาช่วง (Subcontracting) นอกเหนือจากแผนการผลิตรวม 3 กลยุทธ์ข้างต้นแล้ว ผู้บริหารอาจจะเลือกการจ้างบริษัทข้างนอกรับเหมาช่วงงานบางส่วนไปเพื่อรองรับกับการผันแปรของอุปสงค์ อย่างไรก็ตามก็ติดำกิจการไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้

รับهماช่วงแล้วก็เสี่ยงต่อการสูญเสียอำนาจการควบคุมเกี่ยวกับกำหนดเวลาการผลิตและคุณภาพ ดังนั้นกลยุทธ์นี้จึงถูกมองว่าเป็นกลยุทธ์ที่มีความเสี่ยงสูง

การวิเคราะห์ต้นทุนของแผนการผลิตรวม

การจะเลือกกลยุทธ์การวางแผนการผลิตรวมแบบใด ... ถ้าใช้เชิงปริมาณเป็นเกณฑ์แล้ว ควรดูแผนที่จะทำให้ต้นทุนรวมของแผนนั้น ๆ ต่ำสุด ต้นทุนที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. เงินเดือน ค่าแรงปกติ ค่าแรงล่วงเวลา ค่าแรงกะที่สอง
2. ต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการรับพนักงานใหม่และปลดพนักงาน
3. ต้นทุนเกี่ยวกับการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง เช่น ต้นทุนเงินทุนที่ต้องลงทุนในสินค้าคงคลัง ค่าเก็บรักษาสินค้าคงคลัง ค่าประกันภัย ค่าสินค้าเสื่อมสภาพหรือสูญเสีย เป็นต้น
4. ต้นทุนเกี่ยวกับการค้างส่งสินค้าตามคำสั่ง (backordering costs or backlog costs) เช่น ต้นทุนเกี่ยวกับการเร่งงาน การสูญเสียค่าความนิยมของลูกค้า และการสูญเสียยอดขายอันเนื่องจากลูกค้าไม่คอยและหันไปซื้อผู้ผลิตรายอื่น ๆ ซึ่งต้นทุนเกี่ยวกับลูกค้าค้างส่งจะวัดได้ค่อนข้างยาก

การที่จะวิเคราะห์ว่าแผนใดเหมาะสมจะต้องพยายามหาแผนการผลิตรวมที่ต้นทุนรวมต่ำที่สุด วิธีหนึ่งที่จะทำได้คือ จำลองแผนต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์ต้นทุนแต่ละแผนเพื่อหาแผนที่ต้นทุนต่ำสุด ซึ่งจะค่อนข้างเสียเวลา และอาจไม่ได้แผนที่ต้นทุนต่ำสุด อีกวิธีหนึ่งคือการใช้การวิเคราะห์โปรแกรมเส้นตรง ก็จะทำให้ได้แผนที่ต้นทุนต่ำสุด อย่างไรก็ตามการพิจารณาข้างต้นเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพียงด้านเดียวไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยเชิงคุณภาพอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการวิเคราะห์โดยมุ่งเน้นแต่ต้นทุนต่ำสุด

ตัวอย่าง

การพยากรณ์ความต้องการผลิตภัณฑ์ใน 12 เดือนข้างหน้าเป็นดังนี้

เดือน	ความต้องการ (หน่วย)
ม.ค.	9,000
ก.พ.	7,000
มี.ค.	8,000
เม.ย.	13,000
พ.ค.	10,000
มิ.ย.	8,000
ก.ค.	6,000
ส.ค.	10,000
ก.ย.	13,000
ต.ค.	14,000
พ.ย.	12,000
ธ.ค.	10,000
	<u>120,000</u>

สินค้าคงเหลือ	0 หน่วย
จำนวนคนงาน	50 คน
ต้นทุนการผลิต	4000 บาท/หน่วย
ค่าเก็บรักษาสินค้าคงเหลือ	40 บาท/หน่วย/เดือน
ค่าแรงคนงาน	10,000 บาท/คน/เดือน
คนงานแต่ละคนผลิตได้	200 หน่วย/เดือน
ค่าจ้างและฝึกคนงานใหม่	12,000 บาท/คน
ค่าให้คนออกจากงาน	6,000 บาท/คน
ค่าปรับส่งล่าช้า	100 บาท/หน่วย/เดือน

กลยุทธ์ที่ 1 ผลิตให้พอดีกับความต้องการ ไม่ให้มีสินค้าคงเหลือ

กลยุทธ์ที่ 2 ผลิตคงที่ทุกเดือน โดยใช้คนงานที่มีอยู่

กลยุทธ์ที่ 3 กลยุทธ์ผสม

กลยุทธ์ที่ 1

เดือน	ความต้องการ	ผลิต	สินค้า ต้นงวด	สินค้า ปลายงวด	จำนวน คนงาน	จ้างเข้า	ปลดออก
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
ม.ค.	9,000	9,000	0	0	45	-	5
ก.พ.	7,000	7,000	0	0	35	-	10
มี.ค.	8,000	8,000	0	0	40	5	-
เม.ย.	10,000	10,000	0	0	50	10	-
พ.ค.	13,000	13,000	0	0	65	15	-
มิ.ย.	8,000	8,000	0	0	40	-	25
ก.ค.	6,000	6,000	0	0	30	-	10
ส.ค.	10,000	10,000	0	0	50	20	-
ก.ย.	13,000	13,000	0	0	65	15	-
ต.ค.	13,000	13,000	0	0	65	-	-
พ.ย.	12,000	12,000	0	0	60	-	5
ธ.ค.	11,000	11,000	0	0	55	-	5
	120,000	120,000	0	0	600	65	60

$$\text{สินค้าปลายงวด} = \text{สินค้าต้นงวด} + \text{ผลิต} - \text{ความต้องการ}$$

$$\text{หรือช่อง 5} = \text{ช่อง 4} + \text{ช่อง 3} - \text{ช่อง 2}$$

$$\text{จำนวนคนงาน} = \frac{\text{ผลิต/เดือน}}{\text{ผลผลิต/คน/เดือน}}$$

$$\text{หรือ ช่อง 6} = \frac{\text{ช่อง 3}}{20}$$

กลยุทธ์ที่ 2

เดือน	ความต้องการ	ผลิต	สินค้า ต้นงวด	สินค้า ปลายงวด	จำนวน คนงาน	จ้างเข้า	ปลดออก
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
ม.ค.	9,000	10,000	0	1,000	50	-	-
ก.พ.	7,000	10,000	1,000	4,000	50	-	-
มี.ค.	8,000	10,000	4,000	8,000	50	-	-
เม.ย.	10,000	10,000	6,000	6,000	50	-	-
พ.ค.	13,000	10,000	6,000	3,000	50	-	-
มิ.ย.	8,000	10,000	3,000	5,000	50	-	-
ก.ค.	6,000	10,000	5,000	9,000	50	-	-
ส.ค.	10,000	10,000	9,000	9,000	50	-	-
ก.ย.	13,000	10,000	9,000	6,000	50	-	-
ต.ค.	13,000	10,000	6,000	3,000	50	-	-
พ.ย.	12,000	10,000	3,000	1,000	50	-	-
ธ.ค.	11,000	10,000	1,000	0	50	-	-
	120,000	120,000	53,000	53,000	600	0	0

กลยุทธ์ที่ 3

เดือน	ความต้องการ	ผลิต	สินค้า ต้นงวด	สินค้า ปลายงวด	จำนวนคนงาน	จ้างเข้า	ปลดออก
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
ม.ค.	9,000	9,400	0	400	47	-	3
ก.พ.	7,000	9,400	400	2,800	47	-	-
มี.ค.	8,000	9,400	2,800	4,200	47	-	-
เม.ย.	10,000	9,400	4,200	3,600	47	-	-
พ.ค.	13,000	9,400	3,600	0	47	-	-
มิ.ย.	8,000	9,400	0	1,400	47	6	-
ก.ค.	6,000	10,600	1,400	1,000	53	-	-
ส.ค.	10,000	10,600	6,000	6,000	53	-	-
ก.ย.	13,000	10,600	6,600	4,200	53	-	-
ต.ค.	13,000	10,600	4,200	1,800	53	-	-
พ.ย.	12,000	10,600	800	(600)	53	-	-
ธ.ค.	10,000	10,600	(600)*	0	53	-	-
	120,000	120,000	53,000	53,000	600	6	3

* ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนสินค้าค้างส่ง

การคำนวณต้นทุน

กลยุทธ์ที่ 1

ค่าแรงปกติ	= 800 คน x 10,000 บาท/คน/เดือน	= 8,000,000	บาท
ค่าจ้างเหมา	= 65 คน x 12,000 บาท/คน	= 780,000	"
ค่าปลดออก	= 60 คน x 6,000 บาท/คน	= 360,000	"
		7,140,000	บาท

กลยุทธ์ที่ 2

ค่าแรงปกติ	= 800คน x 10,000 บาท/ คน/เดือน	= 8,000,000	บาท
ค่าเก็บรักษาสินค้าคงคลัง	= 50,000 หน่วย x 40 บาท/หน่วย	= 2,120,000	"
	รวมต้นทุน	= 8,120,000	บาท

กลยุทธ์ที่ 3

ค่าแรงปกติ	= 600คน x 10,000 บาท/ คน/เดือน	= 6,000,000	บาท
ค่าจ้างเหมา	= 6 คน x 12,000 บาท/คน	= 720,000	"
ค่าปลดออก	= 3 คน x 6,000 บาท/คน	= 18,000	"
ค่าเก็บรักษาสินค้า	= 30,000 หน่วย x 40 บาท/หน่วย	= 1,200,000	"
ค่าปรับส่งล่าช้า	= 600 หน่วย x 100 บาท/หน่วย/เดือน	= 60,000	"
	รวมต้นทุน	= 7,350,000	บาท

สรุป

ถ้าใช้ต้นทุนเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจก็ควรที่จะเลือกกลยุทธ์ที่ 1 ซึ่งต้นทุนต่ำที่สุด แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะต้องนำปัจจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยเชิงคุณภาพ เช่น ขวัญกำลังใจคนงาน ความยากง่ายในการจ้างและปลดออก ความเข้มแข็งของสหภาพแรงงาน มาร่วมพิจารณาด้วย เพื่อให้แผนการผลิตรวมนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกิจการ

*****